

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:959

av Maj Karlsson m.fl. (V)

Mäns våld mot kvinnor och andra former av våld i nära relationer

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Mäns våld mot kvinnor	4
4	Politik mot mäns våld mot kvinnor	6
5	Kommunernas ansvar för mäns våld mot kvinnor	7
6	Brist på bostäder för våldsutsatta kvinnor	7
7	Utredning av dödligt våld mot kvinnor	8
7.1	Dödsfall som skett utomlands bör utredas	9
7.2	Försök till dråp och mord ska omfattas	10
8	Kvinnojourerna	10
9	Hedersrelaterat våld och förtryck	11
10	Kriminalisering av tvångsäktenskap	12
11	Kvinnlig könsstympning	13
12	Grupper av kvinnor som är särskilt utsatta	14
12.1	Våld mot äldre kvinnor	14
12.2	Våld mot kvinnor med funktionsnedsättning	15
12.3	Våld mot missbrukande kvinnor	16
12.4	Våld mot papperslösa kvinnor	17
12.5	Våld mot hbtq-personer	18
13	Familjevåldsenheter	19
14	Sexuellt våld	20
15	Mäns våld i brottsstatistiken	21
16	Stärk sexköpslagen	21

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer kan förstärkas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur pojkar och män kan involveras i det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag på hur de brister som Ivo konstaterat i kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld ska åtgärdas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att göra en samlad översyn av kommunernas möjlighet att efter tiden på skyddat boende erbjuda bostad till personer som utsatts för våld i nära relationer samt lägga fram förslag på lämpliga åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör förtydligas i lagstiftningen att det ska genomföras en utredning av varje enskilt dödsfall orsakat av en närstående och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att självmord som misstänks ha genomförts efter hot och påtryckningar i en hedersrelaterad kontext ska omfattas av utredningsförfarandet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att dödsfall som skett utomlands bör omfattas av utredningsförfarandet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att försök till dråp och mord ska omfattas av utredningsförfarandet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Brå i uppdrag att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat förtryck och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur det ska kunna skapas tillräckligt med platser på

skyddade boenden som är utformade efter de ungas behov och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för hur man ska agera när unga gifts bort utanför landets gränser och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram riktlinjer för utbildning om könsstympning för personal inom hälso- och sjukvården, skolan och skolhälsovården och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om hur verksamheter som har specialistkompetens om kvinnlig könsstympning kan få ett utvidgat ansvar för att kunna fungera som regionala eller nationella kunskapscentrum och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag på hur utbildning om våld mot äldre kan införas i grundutbildningar för yrkesverksamma som möter äldre och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att missbrukande kvinnor utsatta för mäns våld ska erbjudas behandling i könsuppdelade grupper och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en handlingsplan för inrättandet av resursjourer som har kompetens att ta emot missbrukande kvinnor respektive kvinnor med psykiska funktionsnedsättningar och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att sammanställa situationen för papperslösa kvinnor och deras våldsutsatthet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur våldsutsatta kvinnor som lever gömda utan uppehållstillstånd ska få erforderligt stöd och skydd mot mäns våld utan att riskera utvisning och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen bör ändras så att kvinnors behov av skydd mot våld och sexuella övergrepp överordnas utlänningslagen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvinnor som medverkar i brottsutredningar angående våldsbrott eller sexuella övergrepp ska

beviljas tillfälligt uppehållstillstånd så länge förundersökningen eller domstolsprocessen pågår och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handläggare på Migrationsverket bör genomgå en obligatorisk utbildning i genusmedveten asylprövning och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en ny, kompletterande utredning där samordnarens förslag bedöms och kompletteras utifrån ett hbtq-perspektiv och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att hbtq-perspektivet finns med och att hbtq-personers behov beaktas i framtagandet av nationella strategier, handlingsplaner och andra åtgärder som syftar till att motverka våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en handlingsplan mot våldtäkt och sexuellt våld med kartläggning av vilka områden som behöver förbättras och förslag på konkreta åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utveckla ett nytt kodningssystem för brott där kvinnor över 15 år misshandlats och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram förslag som tar bort den dubbla straffbarheten för köp av sex av personer över 18 år och på så sätt göra det straffbart att köpa sex utomlands och tillkännager detta för regeringen.

3 Mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem som berör många människors liv och vardag. Brottsstatistiken visar att de kvinnor som utsätts för våldsbrott ofta är bekanta med eller har en nära relation till den som utpekats som gärningsman. Var fjärde kvinna har någon gång i sitt liv utsatts för brott i en nära relation. De har blivit utsatta för systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök till inskränkning i friheten, hot, trakasserier, misshandel eller sexualbrott. Det framgår av Brottsförebyggande rådets, Brå, rapport ”Brott i nära relationer”.

Även män kan självklart utsättas för våld i en relation. Det våld som närstående män riktar mot kvinnor är dock oftare upprepat, grövre och leder till fler negativa konsekvenser för den drabbade än det våld som drabbar män i en (olikkönad) relation. Män rapporterar oftare att de utsatts för trakasserier i form av telefonsamtal, sms m.m.

än för hot och våld. Män kan samtidigt utsättas för våld i en samkönad relation eller för hedersrelaterat våld.

Särskilt utsatta för mäns våld är unga kvinnor och ensamstående kvinnor med barn. Våldet begränsar dessutom kvinnors livsutrymme mer på så sätt att kvinnor oftare än män väljer att avstå från vissa aktiviteter p.g.a. rädsla för att bli utsatta för våld.

Exempelvis känner sig var fjärde kvinna otrygg när hon går ute ensam en sen kväll i sitt bostadsområde enligt Brås nationella trygghetsundersökning 2014. Eftersom mäns våld mot kvinnor är vanligt förekommande och ofta grovt och upprepat krävs särskilda åtgärder för att minska våldet.

Det finns olika sätt att analysera och förklara mäns våld mot kvinnor. Förklaringar på individnivå där män antas vara våldsamma p.g.a. social utsatthet, alkoholmissbruk, psykisk sjukdom eller ”integrationsproblem” tenderar att förminska problemet. Kulturella förklaringar tar också fasta på det annorlunda och lyfts fram endast när det gäller icke-svenska eller icke-västerländska kulturer. Vi ser att mäns våld i grunden beror på den ojämlika fördelningen av makt mellan könen i samhället. Denna skeva maktfördelning underlättar för enskilda män att bruka våld mot kvinnor. Arbetet för att stoppa våldet och ge våldsutsatta skydd och stöd måste därför ske utifrån insikten om att våldet har sina rötter i den rådande samhällsstrukturen där män är överordnade och kvinnor underordnade.

Vi behöver se och ändra samhällsstrukturerna för att kunna lösa problemet med mäns våld mot kvinnor. Att söka särskilda förklaringar som bortser från den manliga maktens inverkan på samhället och de relationer mellan män och kvinnor som existerar i vårt samhälle vore ett ödesdigert misstag. Grunden för kvinnoförtryck är inte specifik för vissa kulturer eller vissa traditioner. Våldet som drabbar kvinnor finns runt omkring oss, i vardagen.

I vårt arbete med att bekämpa mäns våld mot kvinnor får inte kvinnor och män som utsatts för våld i samkönade relationer hamna i skymundan. Detsamma gäller kvinnor och män som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck. Partnervåld i samkönade relationer liksom hedersrelaterat våld och förtryck är, på samma sätt som mäns våld mot kvinnor i stort, ett uttryck för föreställningar om kön och sexualitet kopplade till känslor av makt och kontroll hos den/de som utövar våldet.

4 Politik mot mäns våld mot kvinnor

Målet för jämställdhetspolitiken bör vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett av delmålen är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att alla ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Vänsterpartiet anser att det är svårt att ta ett samlat grepp på problemet med mäns våld mot kvinnor om den grundläggande analysen av våldet saknas. Vår feministiska förståelse av våldet har till stor del utvecklats ur kvinnojourernas praktiska arbete med kvinnor som utsatts för mäns våld. Den svenska och internationella forskningen på området understryker våldets strukturella förankring och stödjer därmed indirekt kvinnojourernas kunskap. Tillsammans utgör detta en stark grund för en feministisk utgångspunkt i frågan.

Den förra regeringen utsåg Carin Götblad till nationell samordnare av arbetet mot våld i nära relationer. Den nationella samordnaren lämnade 2014 betänkandet ”Våld i nära relationer – en folkhälsofråga”. I betänkandet konstateras att våld i nära relationer bottnar i den ojämlika maktbalans som finns mellan könen, att arbetet för ökad jämställdhet därför är en mycket central del i samhällets långsiktiga insatser mot våld i nära relationer och att förebyggande insatser är nyckeln till en varaktig minskning av våldet. Det är uppfattningar som Vänsterpartiet delar. Växelspelet mellan mäns våld mot kvinnor och könsmaktsordningen är omöjliga att separera, varför det är av stor vikt att man när man diskuterar mäns våld också diskuterar de patriarkala strukturerna och hur man kan motverka dessa.

Ett förslag i betänkandet är att sjukvården rutinmässigt ska fråga patienter från grupper som löper stor risk att utsättas för våld av närstående om de utsatts för våld i sina nära relationer. Ett annat förslag i betänkandet är att det i varje kommun bör finnas en operativ arbetsgrupp mot våld i nära relationer. I arbetsgruppen ska myndigheter arbeta tillsammans kring insatser för barn och vuxna som är, eller riskerar att bli, utsatta för allvarligt våld. Vänsterpartiet ställer sig bakom förslagen om att förstärka det förebyggande arbetet. Regeringen bör återkomma med förslag på hur det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer kan förstärkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I rapporten ”Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck” skriver utredaren att mer fokus framöver behöver läggas på våldets orsaker och främjande av våldsförebyggande insatser för att förhindra att pojkar och män utövar våld samt att en nyckelstrategi för att motverka könsrelaterat våld och utveckla våldsförebyggande arbete är att aktivt engagera pojkar och män. Vänsterpartiet delar uppfattningen att det förebyggande arbetet riktat mot pojkar och män behöver förstärkas. Regeringen bör återkomma med förslag på hur pojkar och män kan involveras i det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Kommunernas ansvar för mäns våld mot kvinnor

En kvinna som har utsatts för våld eller hot om våld från en närstående man måste få möjlighet till hjälp från samhället. Även barn som bevittnat våld behöver skydd och stöd. Kommunen har det övergripande ansvaret för att alla som vistas där får den hjälp och det stöd de behöver. Enligt 5 kap. 1 § 2 st. socialtjänstlagen ska socialnämnden särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Hjälpen kan omfatta plats på skyddat boende, juridisk rådgivning, riskbedömningssamtal och stödsamtal. Omfattningen av stödet varierar dock mellan olika kommuner.

Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) har i uppdrag att granska den kommunala socialtjänstens arbete. Ivo gör följande bedömning av läget rapporten ”Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld – Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013”:

”Det finns stora skillnader i kommunernas arbete och lagens krav följs inte alltid vilket innebär en fara för rättssäkerheten.” Ivo konstaterar vidare i sin rapport att det finns en rad brister i kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Några av de brister som Ivo uppmärksammat är att utredning och dokumentation av våldsutsatta kvinnor saknas eller brister, att barn som bevittnat våld inte uppmärksammas eller utreds, att rutiner saknas eller är bristfälliga, att långsiktigt stöd och uppföljning brister samt att riskbedömning eller strukturerade bedömningsmetoder sällan används. Regeringen bör återkomma med ett förslag på hur de brister som IVO konstaterat i kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld ska åtgärdas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Brist på bostäder för våldsutsatta kvinnor

Den som utsätts för våld i en nära relation får i många fall problem med sitt boende. Den våldsutsatta kan dels bli utslängd från sin partners lägenhet, dels tvingas fly för att undkomma våldet. I många kommuner är det i praktiken kvinnojourerna som står för insatser när det gäller skyddat boende till utsatta kvinnor och barn.

Socialstyrelsen publicerade under 2013 en kartläggning av skyddade boenden samt en vägledning för socialtjänsten för hur insatsen skyddat boende ska tolkas och hur behovet av skyddat boende ska tillgodoses. Enligt Socialstyrelsen kan nästan alla kommuner erbjuda skyddat boende. Vanligtvis finns det skyddat akutboende i kommunerna, men när kvinnan ska lämna juren och behöver en egen bostad uppstår problem. Kommunerna kan i många fall inte erbjuda våldsutsatta kvinnor ett lämpligt boende p.g.a. den generella bristen på bostäder. I stället blir kvinnorna kvar längre än de behöver på juren eller tvingas hålla till godo med otrygga tillfälliga bostäder.

Utförsäljningen av allmännyttan som ägt rum (främst i storstadsområdena) gör inte saken bättre. Att det byggs bra lägenheter till rimliga priser är en grundläggande förutsättning för att kommunerna ska kunna ta sitt ansvar för våldsutsatta kvinnors och barns boende. Kommunerna måste också bli bättre på att samarbeta över gränserna när det gäller boendefrågan, t.ex. genom att bilda resurspooler med boenden för de personer som utsatts för våld i nära relationer. Ett akut problem i sammanhanget är bristen på skyddade boenden för män som behöver stöd p.g.a. våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld. Regeringen bör därför ge Socialstyrelsen i uppdrag att göra en samlad översyn av kommunernas möjligheter att efter tiden på skyddat boende erbjuda bostad till personer som utsatts för våld i nära relationer samt lägga fram förslag på lämpliga åtgärder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Utredning av dödligt våld mot kvinnor

Forskning visar att en kvinna löper störst risk att utsättas för våld av en man hon har en relation med när hon vill lämna honom. Enligt Brottsförebyggande rådets (Brå) rapport ”Brott i nära relationer” (2014:8) har drygt var fjärde kvinna någon gång i sitt liv utsatts för brott i en nära relation. Ett av de vanligaste skälen till att kvinnor inte anmäler brott i en nära relation är att de känner gärningspersonen och att de inte vågar anmäla.

Vänsterpartiet har under flera års tid lagt förslag i riksdagen om att tillsätta en haverikommission som ska se över varje fall där en kvinna mördats eller misshandlats till döds av en närstående man. En liknande lagstiftning infördes 2007 när det gäller barn som dödsats av närstående. Därför var det positivt att riksdagen beslutade att även dödligt våld mellan närstående vuxna ska utredas. Syftet med utredningsverksamheten ska vara att ge underlag för förslag till åtgärder som förebygger att kvinnor och män utsätts för våld eller andra övergrepp av närstående eller tidigare närstående personer. Alla fall av dödligt våld ska omfattas, oavsett kön på offer eller förövare.

Socialstyrelsen publicerade 2014 en första rapport om vuxna som avlidit med anledning av brott begångna av en närstående eller tidigare närstående person. Socialstyrelsen påpekar i rapporten att det begränsade antalet ärenden gör det svårt att dra generella slutsatser, men nämner ändå några brister som återkommer i flera fall. Vanliga brister är att socialtjänsten känt till att kvinnan varit utsatt för våld men valt att inte utreda detta, att insatser som placering på skyddat boende inte utgår från individens behov och att samverkan varit bristfällig eller obefintlig, såväl internt inom socialtjänsten som externt. I nuläget är Socialstyrelsen ålagda att vartannat år lägga fram en rapport för att förebygga dödligt våld. Vänsterpartiet är tveksamma till om denna metod kommer att leda till att brister upptäcks och att arbetet med att förebygga dödligt våld förbättras. Socialstyrelsen har tolkat uppdraget som att inga utredningar av

specifika fall ska göras men för att kunna användas i det förebyggande arbetet behöver varje enskilt fall utredas för att dokumentera vad aktörer runt offret gjort eller inte gjort och mot bakgrund av vilken information. Detta handlar inte om att peka ut skyldiga utan om att få kunskap om de eventuella felaktigheter och misstag som begåtts för att framöver kunna undvika dem. Därför bör det förtydligas i lagstiftningen att det ska genomföras en utredning om varje enskilt dödsfall orsakat av en närstående. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Själv mord till följd av psykisk misshandel av en närstående omfattas inte av utredningssystemet. Vi har förståelse för argumentet att bedömningen av om självmord har begåtts med anledning av brott riskerar att bli både godtyckligt och svårt. Vi anser ändå att självmord där det finns misstanke om att dödsfallet föregåtts av hot och påtryckningar av hedersrelaterad karaktär ska utredas. Vi delar Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbunds (SKR) inställning att utredningsmyndigheten annars riskerar att missa fall med s.k. balkongflickor som efter svår psykisk misshandel tagit sina liv. Det är mycket angeläget att åtgärder tas fram för att bekämpa denna grova form av hedersrelaterat våld. Därför bör regeringen återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att självmord som misstänks ha genomförts efter hot och påtryckningar i en hedersrelaterad kontext ska omfattas av utredningsförfarandet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.1 Dödsfall som skett utomlands bör utredas

Dödsfall som skett utomlands får utredas om personen vid dödsfallet var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Det är inte bra att frivilligheten blir huvudregel när det gäller utredningar av dödsfall som skett utomlands. Vi anser att lagförslaget ska formuleras starkare.

Regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att dödsfall som skett utomlands bör omfattas av utredningsförfarandet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.2 Försök till dråp och mord ska omfattas

Vi anser vidare att även fall där offret överlevt försök till dråp eller mord ska utredas. Detta ger utredande myndighet ett bredare underlag för att komma med förslag på åtgärder för att bekämpa våld mellan närstående. Eftersom mäns våld mot kvinnor är ett så omfattande och allvarligt samhällsproblem är det extra viktigt att lyssna på de kvinnor som faktiskt utsatts för det grövsta våldet.

Regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att försök till dråp och mord ska omfattas av brottsutredningsförfarandet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Kvinnojourerna

Genom kvinnors ideella arbete i jourerna kan brottsoffer få relevant hjälp trots att samhällets insatser brister. Kvinnojourernas styrka ligger i att de är skapade av kvinnor för kvinnor. Det är en frizon där ingen ifrågasätter kvinnors och barns upplevelser av våld. Tjej- och kvinnojourerna spelar också en central roll när det gäller att synliggöra och sprida kunskap om våldets mekanismer och konsekvenser. Trots att företrädare för polis, socialtjänst och sjukvård anser att de lokala kvinnojourerna ger ett mer heltäckande stöd till utsatta kvinnor än vad de själva kan erbjuda existerar jourerna fortfarande under osäkra förhållanden. De kläms allt mer mellan ökade krav samtidigt som finansieringen är osäker och bristfällig.

I dag finns det kvinnojourer i ungefär hälften av landets kommuner och antalet kvinnor som söker hjälp ökar stadigt. Det blir dock allt svårare för kvinnor som drabbas av våld att få plats på ett skyddat boende, och antalet kvinnor som avvisats har ökat. Detta visar att det behövs mer resurser till kvinnojourerna.

Det har också visat sig att de kvinnojourer som vänder sig till kvinnor i ett större geografiskt område har särskilt svårt att hitta en säker finansiering. Ett exempel är Terrafem, som driver stödboenden och en jourtelefon för kvinnor i hela landet som har utsatts för hedersrelaterat våld. Socialstyrelsen har dragit ned på sitt stöd och innan Stockholms kommun 2015 i sista minuten beslutade att stödja verksamheten ekonomiskt var Terrafems skyddade boendena hotade av nedläggning. Även Qjouren, som är en av få jourer i Sverige där kvinnor med erfarenhet av missbruk kan få skydd, har haft liknande problem med finansieringen.

Kvinnjourerna behöver kontinuerlig finansiering för att kunna bedriva ett fungerande arbete på lång sikt. I dag drivs verksamheten i projektförm och är beroende av tillfälliga satsningar. Mycket av jourernas tid går åt till att ansöka om nya projektpengar. Enligt Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks) är många av deras medlemsjourer beroende av projektbidrag från olika myndigheter och privata stiftelser för att finansiera sin löpande grundverksamhet. Men myndigheter (t.ex. länsstyrelserna) som fördelar utvecklingsmedel eftersöker ofta nyskapande projekt medan många tjej- och kvinnojourer saknar medel för att garantera kontinuitet i den grundläggande jourverksamheten. Därför är det välkommet att regeringens budgetproposition för 2016 innehåller ett förslag om långsiktig finansiering av kvinnojourerna. Vänsterpartiet står bakom detta förslag.

9 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck har, liksom mäns våld mot kvinnor i övrigt, generellt sin grund i kön, sexualitet, makt och kulturella föreställningar om dessa företeelser. Det hedersrelaterade systemet är komplext och innehåller en rad förtryckande former av strukturell och organiserad karaktär. Det specifika med hedersvåldet är att det utövas med hjälp av kollektiva kontrollmekanismer och många gånger sanktioneras av släkt och omgivning. Främst är det flickor och unga kvinnor som drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck, men även pojkar och unga män blir utsatta. En särskilt utsatt grupp är hbtq-personer.

Den nationella samordnaren av arbetet mot våld i nära relationer konstaterar i sitt betänkande att det saknas en samlad bild av hur utbrett hedersrelaterat förtryck är. De studier som genomförts omfattar ofta bara delar av landet eller vissa åldersgrupper eller så har de enkäter de bygger på en så låg svarsfrekvens att resultaten är otillförlitliga. För att få en adekvat bild av omfattningen av hedersrelaterat förtryck behövs enligt betänkandet en större kvantitativ studie. Den nationella samordnaren föreslår att regeringen ger Brå i uppdrag att genomföra kartläggningen. Kartläggningen ska ta hänsyn till att såväl flickor och pojkar som kvinnor och män, inklusive hbtq-personer, utsätts för förtryck i hederns namn. Det är ett förslag som Vänsterpartiet ställer sig bakom. Regeringen bör ge Brå i uppdrag att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat förtryck. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Länsstyrelsen i Östergötland har sedan 2005 haft ett stort antal regeringsuppdrag som syftat till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. I delrapporten ”Våga göra skillnad” (2013) konstaterar länsstyrelsen att det finns en rad brister i arbetet med barn och unga utsatta för hedersrelaterat våld. Det saknas kunskap, samordning, platser i skyddat boende och information till dem som berörs, dvs. barnen och ungdomarna. I arbetet med de sex pilotkommuner som av eget intresse valt att delta i vägledningsarbetet är de lokala kunskaperna och resurserna mycket skiftande trots 10 års arbete med frågan i Sverige.

Förutom brist på skyddat boende finns det också brister i kunskapen om hur skyddat boende bör vara utformat och i kunskapen om de ungas behov. Det är svårt att hitta platser för placering och när de finns är det svårt att få gehör för de krav på verksamheten som måste till utifrån de ungas behov. Detta har gjort att flera unga har behövt omplaceras. Att först ha tvingats klippa av alla band till familj och vänner för att sedan erbjudas boende utan tillräckligt stöd och skydd och sedan behöva omplaceras är helt oacceptabelt.

Regeringen bör återkomma med förslag på hur det ska kunna skapas tillräckligt med platser på skyddade boenden som är utformade efter de ungas behov. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

De som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck har ofta komplexa problem och behov av ett långvarigt stöd från samhället. För att komma bort från våldet och hotet tvingas de inte sällan bryta helt med sina familjer.

10 Kriminalisering av tvångsäktenskap

Alla har rätt att välja om och med vem de ska gifta sig. Barn ska inte kunna ingå äktenskap. Trots det är det alltför många kvinnor och flickor som lever i äktenskap som de tvingats in i av sina föräldrar.

Från och med den 1 juli 2014 gäller nya straffrättsliga och civilrättsliga bestämmelser som stärker skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. Det går nu inte längre att ge dispens för tvångsäktenskap. Däremot är det möjligt att i efterhand erkänna tvångsäktenskap som legitima, vilket Vänsterpartiet motsatte sig i sin motion på propositionen ”Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap” (2013/14:Ju25). Att Vänsterpartiet motsätter sig möjligheten att i efterhand erkänna tvångsäktenskap innebär inte att vi förespråkar retroaktivitet i lagstiftningen. Möjligheten att upphäva tvångsäktenskap ska bara gälla de äktenskap som ingåtts efter det att lagen ändrats.

Vår lagstiftning ska fungera dels som ett skydd för människor som riskerar att få sina mänskliga rättigheter kränkta, dels som ett normerande verktyg för att få till attitydförändringar i samhället. Det är därför av stor vikt att vara konsekvent i att inte erkänna tvångsäktenskap, utländska barnäktenskap och fullmaktsäktenskap, både för att inte underminera lagens normerande effekt och för att sådana äktenskap strider mot grundläggande värderingar om mänskliga rättigheter.

Det finns också ett behov av nationella riktlinjer för hur svenska myndigheter ska agera när unga gifts bort utanför landets gränser. Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur svenska myndigheter ska agera när unga gifts bort utanför landets gränser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Kvinnlig könsstympning

Trots förbud förekommer det att flickor och kvinnor bosatta i Sverige utsätts för könsstympning. Socialstyrelsen har kartlagt omfattningen i rapporten ”Flickor och kvinnor i Sverige som kan ha varit utsatta för könsstympning – En uppskattning av

antalet”. Socialstyrelsen uppskattar i rapporten att närmare 38 000 flickor och kvinnor i Sverige kan ha varit utsatta för någon typ av könsstympning.

Socialstyrelsen har även kartlagt vilken kunskap om kvinnlig könsstympning som finns inom primärvården och andra relevanta delar av hälso- och sjukvården samt undersökt vilka förutsättningar personal inom hälso- och sjukvården har för att arbeta förebyggande mot kvinnlig könsstympning och för att på ett professionellt och respektfullt sätt bemöta flickor och kvinnor som blivit utsatta för dessa ingrepp. Socialstyrelsen redovisade 2015 sitt uppdrag i rapporten ”Kompetenshöjande åtgärder till hälso- och sjukvården om kvinnlig könsstympning”. I rapporten konstaterar Socialstyrelsen att det är önskvärt att utbildning om kvinnlig könsstympning ges inom ramen för alla grundutbildningar inom vården, samt inom berörda specialistutbildningar. Norrköping är pilotkommun för arbetet mot könsstympning. Det innebär bl.a. att personal som jobbar inom skola och skolhälsovård får särskild utbildning. Kommunen beskriver på sin hemsida resultatet av denna utbildningssatsning så här: ”Utifrån den kunskap som utbildningsinsatserna har lett fram till har skolhälsovården och skolpersonal blivit observanta på flickor som går återkommande på toaletten, har magsmärter, huvudvärk etc. Skolhälsovården har nu rutiner på var de ska remittera flickorna inom landstinget samt vid anmälan till socialtjänsten. Det är i samband med detta arbete som centrala elevhälsan i Norrköpings kommun har kunnat identifiera och börja hjälpa ett 60-tal elever som utsatts för könsstympning.”

Erfarenheterna från Norrköping talar för att även personal inom skola och skolhälsovård bör omfattas av utbildning om könsstympning. Utbildning om könsstympning måste också innefatta kunskap om sexualitet så att kvinnor som blivit utsatta för könsstympning kan uppnå högsta möjliga sexuella hälsa. Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram riktlinjer för utbildning om könsstympning för personal inom hälso- och sjukvården, skolan och skolhälsovården. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Socialstyrelsen föreslår vidare att en utredning bör genomföras av förutsättningarna för verksamheter som har specialistkompetens om kvinnlig könsstympning att få ett utvidgat ansvar för att kunna fungera som regionala eller nationella kunskapscentrum. Regeringen bör tillsätta en utredning om hur verksamheter som har specialistkompetens om kvinnlig könsstympning kan få ett utvidgat ansvar för att kunna fungera som regionala eller nationella kunskapscentrum. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 Grupper av kvinnor som är särskilt utsatta

Vissa grupper av kvinnor är särskilt utsatta för våld i nära relationer p.g.a. olika individuella omständigheter och myndigheternas brist på kompetens. Om en kvinna som missbrukar eller har en funktionsnedsättning har utsatts för våld av en närstående man är risken stor att socialtjänsten eller vården bara ”ser” missbruket eller funktionsnedsättningen. Våld mot äldre kvinnor som gett fysiska skador kan ofta tolkas som åldersrelaterade, t.ex. fallskador, armbrott och frakturer. Våld i samkönade relationer osynliggörs ofta, se ovan. Lesbiska kvinnor känner sig t.ex. inte alltid välkomna till kvinnojourerna och det kan vara svårt att erbjuda kvinnan trygghet om jousen inte har kunskap om att ”väninnan” som följer med kan vara förövaren.

12.1 Våld mot äldre kvinnor

Våld mot äldre kvinnor och män osynliggörs i stor utsträckning trots att äldre i flera avseenden är en extra utsatt grupp när det gäller vissa typer av våld.

Den förra regeringen presenterade 2014 sin nationella strategi mot våld mot äldre. Strategin utgör en redovisning till riksdagen av de åtgärder regeringen vidtagit för att förebygga, motverka och hantera våld mot äldre personer inom vård och omsorg. I den nationella strategin konstateras att forskning visar att såväl äldre kvinnor som äldre män utsätts för våld även om det är något vanligare att kvinnor utsätts. Äldre kvinnor är också mer utsatta än äldre män på så sätt att de oftare drabbas av upprepat våld och av flera olika former av våld. Dessutom är det nästan enbart kvinnor som utsätts för sexuellt våld.

Den nationella strategin framhåller vikten av utbildning om våld mot äldre: ”För att en våldsutsatt äldre person som behöver hjälp och stöd ska känna sig trygg är det angeläget att all personal som ger insatser enligt socialtjänstlagen har teoretiska kunskaper, och regelbundet får kompetensutveckling inom området våld av, eller mot, närstående samt förmåga att praktiskt kunna tillämpa dessa kunskaper. Med utbildningsinsatser och mer kunskap om problematiken får personalen bättre förutsättningar för att fråga om våld och utsatthet.”

Vänsterpartiet håller med om att utbildning spelar en viktig roll. De senaste åren har det genomförts nödvändiga satsningar på att ta fram utbildningsmaterial för och genomföra vidareutbildningar. För att ytterligare öka kunskaperna om våld mot äldre kvinnor och män krävs dock att detta tas upp även i grundutbildningar. Regeringen bör återkomma med ett förslag på hur ett avsnitt om våld mot äldre kan införas i grundutbildningar för yrkesverksamma som möter äldre. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.2 Våld mot kvinnor med funktionsnedsättning

Expertcentret Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, tog 2013 på regeringens uppdrag fram rapporten ”Våld mot kvinnor med funktionsnedsättning”. I rapporten beskriver NCK kunskapsläget och konstaterar att flera undersökningar tyder på att kvinnor med funktionsnedsättning som grupp är mer utsatta för våld än kvinnor utan funktionsnedsättning.

NCK konstaterar att våld mot kvinnor med funktionshinder följer samma mönster som våld mot kvinnor i allmänhet, men att kvinnor med funktionsnedsättning är mer sårbara då de befinner sig i en stigmatiserad och utsatt social position i samhället.

Förövaren är ofta en nuvarande eller tidigare manlig partner.

NCK beskriver våldet som ett allvarligt samhällsproblem och betonar vikten av att sprida kunskap bland berörda samhällsinstanser: ”En förutsättning för att våldsutsatta kvinnor oavsett funktionsnedsättning ska kunna erbjudas hjälp är att kunskap om våld mot kvinnor finns på alla nivåer inom berörda samhällsinstanser, innefattande aktörer inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten, polisen och rättsväsendet.”

Enligt Socialstyrelsen saknar många kvinnojourer möjlighet att ta emot kvinnor med psykisk funktionsnedsättning. Alla jourer är heller inte fysiskt tillgängliga, detta trots att dessa kvinnor precis som kvinnor utan funktionsnedsättningar ofta måste fly från sina hem vid misshandel i en nära relation.

Kommunerna måste ta sitt ansvar för att tillgodose kompetent stöd till samtliga våldsutsatta kvinnor som söker hjälp. De måste utbilda socialtjänstens personal, men också personal som arbetar med personer med funktionsnedsättningar och äldre. Kunskapen om mäns våld mot kvinnor måste förbättras rejält; inte minst gäller det kunskap för att förbättra stödet till våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättningar.

Ofta kan själva funktionsnedsättningen försvåra för den våldsutsatta kvinnan i hennes kontakt med rättsväsendet. Det handlar om kommunikations- och samarbetsvårigheter, men dessvärre även om hur kvinnans trovärdighet bedöms. Mot bakgrund av den extremt svåra situation som dessa kvinnor befinner sig i bör därför frågan om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning belysas i en utredning. Utredningen bör komma med konkreta förslag på hur situationen för kvinnor med funktionsnedsättning som är utsatta för mäns våld kan underlättas.

För att kvinnor med funktionsnedsättning som flyr eller slängs ut från sitt hem ska ha samma möjlighet till plats på skyddat boende måste det finnas boenden som är tillgänglighetsanpassade. Enligt Socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden kan hälften av dem som svarat på frågan ta emot personer med fysiska funktionsnedsättningar. Ett första steg mot tillgänglighet är att Socialstyrelsen inför en

ny indikator om de skyddade boendenas tillgänglighet för kvinnor med funktionsnedsättning i den öppna jämförelsen av kommunernas insatser för våldsutsatta kvinnor och barn.

Vi utvecklar dessa förslag i vår motion om feministisk funktionshinderpolitik.

12.3 Våld mot missbrukande kvinnor

Kvinnor som missbrukar är mer våldsutsatta, söker hjälp senare och är mer stigmatiserade. Undersökningar visar att var nionde missbrukande kvinna drabbats någon gång i livet och att var fjärde utsatts de senaste åren. Det behövs därför mer kompetens om kvinnors missbruk och mer av specifik hjälp och vård till missbrukande kvinnor. Missbruksvården måste förstärka genusperspektivet i vården. Kvinnor har särskilda behov och måste mötas utifrån detta. Eftersom kvinnor är en extra utsatt grupp bland missbrukare är det särskilt viktigt med avgiftningsplatser för dem.

Våldsutsatta kvinnor ska inte behöva genomgå behandling i samma grupp som sina förövare. Det är därför viktigt att kunna erbjuda behandling mot missbruk för kvinnor i könsuppdelade grupper. Dessutom kan kompetens vad gäller både missbruksproblematik och våld mot kvinnor samlas på ett ställe. På så sätt kan kvinnan få hjälp både med sitt missbruk och med att ta sig ur en våldsam relation. Det behöver också inrättas fler separata avgiftningsplatser för kvinnor då det råder ett stort underskott på dessa. Samtidigt får aldrig drogfrihet vara ett krav för att en missbrukande kvinna som utsatts för misshandel ska få hjälp. Det finns en överhängande risk att kvinnor som lever i missbruk inte söker hjälp om kravet för att få hjälp mot misshandel är att de ska vara drogfria. Regeringen bör arbeta för att missbrukande kvinnor som är utsatta för mäns våld ska erbjudas behandling i könsuppdelade grupper. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vi menar att staten bör ta ett särskilt ansvar för de mest utsatta kvinnorna. Regeringen bör återkomma med ett handlingsprogram för inrättande av resursjourer som har kompetens att ta emot missbrukande kvinnor respektive kvinnor med psykiska funktionsnedsättningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.4 Våld mot papperslösa kvinnor

Kvinnor som lever gömda i Sverige utan uppehållstillstånd är en grupp som är extra utsatt för mäns våld. En kvinna som helt saknar rättigheter i samhället riskerar att bli utsatt för sexuella övergrepp och misshandel av män som utnyttjar hennes situation. Risken att utvisas kan göra att kvinnan undviker att söka hjälp från hälso- och sjukvården. Enligt en rad internationella konventioner som Sverige anslutit sig till är det

samhällets ansvar att ge alla våldsutsatta kvinnor rätt till stöd och skydd. Gömda kvinnor som lever i Sverige utan uppehållstillstånd och som misshandlas får dock sällan skydd eller hjälp. Det är få kvinnojourer som har möjlighet att ta emot dessa kvinnor.

Anledningen är ofta att kommunerna inte ger jourerna någon ersättning för skydd till gömda kvinnor, men också att kvinnans behov ser annorlunda ut och att många jourer varken har kompetens eller resurser att hantera dessa. För gömda kvinnor med ett litet socialt nätverk i Sverige blir det svårt att hitta övernattningsställen vid flykt från en våldsam man. Ekonomin blir också ett problem.

Kommuner som Göteborg och Malmö har gått före och erbjuder stöd till våldsutsatta papperslösa kvinnor. Röda Korset har också stor erfarenhet utifrån sina läkarmottagningar för papperslösa. Erfarenheter finns också i asylrörelsen som kan beskriva dessa kvinnors utsatta situation. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att sammanställa läget för papperslösa kvinnor och deras våldsutsatthet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Såväl slutbetänkandet av utredningen som ska föreslå en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor som betänkandet av den nationella samordnaren mot våld i nära relationer konstaterar att papperslösa kvinnor är en extra sårbar grupp. Detta konstaterande leder dock inte till några konkreta förslag på åtgärder för att stärka skyddet för gruppen. Därför bör regeringen utreda hur våldsutsatta kvinnor som lever gömda utan uppehållstillstånd ska få nödvändigt stöd och skydd mot mäns våld utan att riskera utvisning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vidare bör lagstiftningen ändras så att kvinnors behov av skydd mot våld och sexuella övergrepp överordnas utlänningslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är otänkbart för en gömd kvinna att polisanmäla misshandeln eftersom hon då själv riskerar att utvisas. Kvinnor som medverkar i en brottsutredning angående våldsbrott eller sexuella övergrepp ska därför beviljas tillfälligt uppehållstillstånd så länge förundersökningen eller domstolsprocessen pågår. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Gömda kvinnors situation hänger också ihop med asylsökande kvinnors villkor. Det finns kvinnor som söker asyl p.g.a. hedersrelaterat våld men får avslag på sin ansökan, framför allt för att Migrationsverket saknar kunskap om mäns våld mot kvinnor och barn och vilka uttryck det s.k. hedersrelaterade våldet kan ta sig. Några av dessa kvinnor tvingas leva gömda. För att öka kunskapen inom Migrationsverket föreslår vi att handläggare ska genomgå en obligatorisk utbildning i så kallad genusmedveten asylprövning vilken innehåller bland annat utbildning kring hedersrelaterat våld men också många aspekter kring genus som bör beaktas av handläggare på Migrationsverket.

Handläggare på Migrationsverket bör genomgå en obligatorisk utbildning i genusmedveten asylprövning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.5 Våld mot hbtq-personer

Det våld som förekommer i samkönade parrelationer och i relationer där en eller flera av parterna är hbtq-personer, är ofta osynligt och uppmärksammas inte i samma utsträckning som andra former av våld i nära relationer. Hbtq-personer söker inte heller hjälp i samma utsträckning som andra och har oftare svagare sociala nätverk. I direktivet till den nationella samordnaren mot våld i nära relationer betonas att hbtq-perspektivet ska beaktas. Dessutom har hbtq-personer lyfts fram som en särskilt sårbar grupp i de senaste årens satsningar mot våld i nära relationer, vilket även lyfts fram i betänkandet. Dessvärre saknas ett genomgående hbtq-perspektiv och det överlämnas åt andra myndigheter att ”identifiera de ytterligare åtgärder som behövs för att förbättra situationen för hbtq-personer som utsätts för våld i nära relationer”. Det är bekymmersamt att hbtq-perspektivet inte tillräckligt beaktas och i vissa fall till och med saknas i de (nationella) strategier och handlingsplaner samt andra åtgärder för våld i nära relationer som tas fram. Mot bakgrund av detta bör en ny, kompletterande utredning göras där samordnarens förslag bedöms och kompletteras utifrån ett hbtq-perspektiv. Regeringen bör därför tillsätta en sådan utredning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Brottsofferjourer som riktar sig till och tar emot hbtq-personer som utsatts för våld i nära relationer bör ses på samma sätt som kvinno- och tjejjourer. Det har varit och är fortfarande till störst del kvinnor som utsätts för våld i nära relationer, men det finns inga skäl till att jourer som tar emot hbtq-personer som drabbats av våld från närstående eller annat strukturellt våld särbehandlas. I dag är kvinnor som utsatts för våld av en annan kvinna i en nära relation välkomna på kvinno- och tjejjourer. När det kommer till transpersoner ser de olika ut från jour till jour och många transpersoner väljer att inte söka sig till tjej- och kvinnojournerna. För män som utsatts för våld av en annan man i en nära relation är möjligheterna till stöd mycket begränsade. Vänsterpartiet ser ett behov av en generell kompetenshöjning bland myndigheter och att hbtq-begreppet inlemmas i analyser och åtgärdsplaner från start. Därför bör det fortsatta arbetet med att ta fram nationella strategier, handlingsplaner och andra åtgärder för att motverka våld i nära relationer betona hbtq-perspektivet. Regeringen bör därför säkerställa att hbtq-perspektivet finns med och att hbtq-personers behov beaktas i framtagandet av nationella strategier, handlingsplaner och andra åtgärder som syftar till att motverka våld i nära relationer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13 Familjevåldsenheter

Vänsterpartiet har under tidigare mandatperioder medverkat till en specialisering av arbetet mot mäns våld mot kvinnor och barn. Bland annat har åklagarväsendet omorganiserats, ett utvecklingscentrum har bildats och det har inrättats familjevåldsenheter i samarbete mellan polis, åklagare och socialtjänst. Ett bra exempel på specialisering inom rättsväsendet är just de familjevåldsenheter som finns på några håll i landet. Särskilt när enheterna innehåller specialiserade åklagare fungerar de väl, eftersom det snabbar på rättsprocesser och ingripanden avsevärt. Dessa enheter kan inom sina respektive myndigheter utveckla handläggning och kompetens, samtidigt som de kan skapa effektivare samarbetsformer.

Omhändertagande av våldsamma män kan t.ex. ske samma dag som anmälan kommer in. Enheterna har också lättare för att bygga upp nära samarbeten med sociala myndigheter och organisationer som stödjer drabbade kvinnor och barn. Forskning visar även att polisdistrikt där det finns specialisering när det gäller mäns våld mot kvinnor uppvisar bättre resultat när det gäller utredningar av kvinnomisshandel (Diesen, 2009). Vänsterpartiet välkomnar sådana enheter och ser ett behov av att säkerställa att dessa samarbeten ges långsiktiga förutsättningar att bedriva sin verksamhet.

14 Sexuellt våld

Sexuellt våld, som våldtäkt, är något av det mest kränkande brott en människa kan bli utsatt för. Detta vittnar många våldtäktsoffer om. Det vanligaste är att förövaren är en man och den som utsätts för våldtäkten en kvinna. År 2014 anmäldes 20 300 sexualbrott, varav 6 700 rubricerades som våldtäkt. I Nationella trygghetsundersökningen (NTU 2014) uppger 2,4 procent av kvinnorna och 0,2 procent av männen att de blivit utsatta för sexualbrott under 2013. Detta visar att våldtäkt och annat sexuellt våld, precis som mäns våld mot kvinnor, är ett strukturellt problem. Sexuellt våld förekommer även mellan hbtq-personer. Kunskapen om det faktiska antalet sexualbrott där både förövare och offer, eller en av dem, är hbtq-person är ännu mindre än när det gäller mäns sexuella våld mot kvinnor. Det är få brott som anmäls och mörkertalet antas vara mycket stort. Samhället och rättsväsendet har varit dåliga på att uppmärksamma och hantera denna typ av brott och det finns ett stort behov av vidare diskussion och kompetenshöjning hos berörda myndigheter för att hantera dessa frågor. När det gäller relations- eller s.k. upprägningsvåldtäkter är det mycket vanligt att mannen under förhör kommer med en samtyckesinvändning, dvs. att kvinnan gav samtycke till att ha sex. En sådan ord-mot-ord-situation leder ofta till bevissvårigheter, vilket gör att fallet läggs ned eller att mannen frias efter eventuell rättegång. Vänsterpartiet har sedan lång tid haft uppfattningen att kravet på tvång som grund för

straffansvar för våldtäkt bör ersättas med uteblivet samtycke. Den nuvarande regleringen av sexualbrott är föråldrad och överensstämmer inte med ett demokratiskt samhälles värderingar där individens rätt att bestämma över sin sexualitet och kroppsliga integritet värnas. Därför är det bra att regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att analysera orsakerna till att så få våldtäktsanmälningar leder till åtal och fällande dom, överväga om det bör införas en samtyckesbaserad regleringsmodell för våldtäkt och lämna förslag på hur en reglering för ett särskilt straffansvar för oaktssamhetsbrott avseende våldtäkt bör utformas. När utredaren lämnar sina förslag får vi anledning att återkomma till frågan.

Andra områden som behöver stärkas är exempelvis det förebyggande arbetet mot våldtäkt och sexuellt våld samt ett förbättrat psykosocialt stöd till dem som blivit utsatta. Regeringen bör därför ta fram en handlingsplan mot våldtäkt och sexuellt våld med kartläggning av vilka områden som behöver förbättras och förslag på konkreta åtgärder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

15 Mäns våld i brottsstatistiken

Mellan 2 och 4 procent av befolkningen drabbas årligen av misshandel enligt Brås rapport ”Brottsutvecklingen för vissa brott mot person fram till 2013”. Män drabbas dubbelt så ofta som kvinnor. Antalet anmälningar om misshandel har fördubblats sedan 1990. Samtidigt har inte antalet som vårdas för skador av misshandel ökat. Brå gör därför bedömningen att de ökade anmälningarna beror på en ökad benägenhet att anmäla brott, en minskad tolerans mot våldsbrott och förändringar i lagstiftningen snarare än på att antalet fall av misshandel skulle ha ökat.

En tydlig skillnad mellan de fall där kvinnor respektive män utsätts för misshandel är att män oftast misshandlas av någon de inte känner medan kvinnor oftast är bekanta med förövaren. Under 2014 uppgick antalet misshandelsbrott mot kvinna 18 år eller äldre till 28 500 brott varav 18 000 avsåg misshandelsbrott som skett inomhus av bekant, enligt Brås rapport ”Anmälda brott – Slutgiltig statistik för 2014”.

Ett stort problem med dagens statistik, som även uppmärksammats av riksdagens justitieutskott, är att det inte går att se om kvinnan blivit misshandlad av en närstående man, t.ex. pojkvän eller sambo, eller av någon annan bekant som en granne, ett syskon eller en kompis. På så sätt osynliggörs en stor del av mäns våld mot kvinnor. För att vi ska få mer kunskap om mäns våld mot kvinnor och hur utvecklingen ser ut över tiden är det nödvändigt med statistik som redovisar vem det är som misshandlat henne och vilken relation kvinnan har till förövaren.

FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor uppmanar Sverige att samla in omfattande statistik uppdelad på kön, ålder och våldstyp samt förhållandet

mellan gärningsmannen och brottsoffret när det gäller våld mot kvinnor. I brottsstatistiken bör därför gärningsmannens kön och relation till offret framgå. Regeringen bör därför ge i uppdrag till Rikspolisstyrelsen att utveckla ett nytt kodningssystem för brott där kvinnor över 15 år misshandlats. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

16 Stärk sexköpslagen

I Sverige är det sedan 1999 förbjudet att köpa sex, och en utvärdering av sexköpslagen (SOU 2010:46) har visat att lagen har varit ett viktigt verktyg för att begränsa prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige. Den har också bidragit till en tydlig attitydförändring.

Idag är det dock inte möjligt att döma den som köpt sex av en vuxen person utomlands. Kravet på dubbel straffbarhet innebär att för att någon ska kunna dömas i Sverige måste brottet vara olagligt även i det land där det begicks, s.k. dubbel straffbarhet. Vänsterpartiet menar att alla kvinnor är lika skyddsvärda oavsett vilket land de bor i och att detta bör framgå av lagstiftningen. Norge införde en liknande lagstiftning som Sverige för några år sedan med den skillnaden att sexköp utomlands också gjordes straffbara. Sverige har tagit bort den dubbla straffbarheten när det gäller sexuella övergrepp mot barn och barnpornografibrott. Regeringen bör nu lägga fram förslag som tar bort den dubbla straffbarheten för köp av sex av personer över 18 år och på så sätt göra det straffbart att köpa sex utomlands. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Maj Karlsson (V)

Torbjörn Björlund (V)

Rossana Dinamarca (V)

Karin Rågsjö (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Mia Sydow Mölleby (V)